

Senæ uires ex
Mef. & Serap.

Nomina.

sex, gingiberis, aut cinnamomi contriti drachma una, florum buglosi drachmæ duæ: miscenturq; omnia, & fistili vitro circumlito, siue stagnæo uase angusti orificij excipiuntur, et affusis feruentis aquæ, aut feri caprini uncijis decem, uasis osculum adeo occluditur, ut nullus penitus spirandi pateat exitus. His peractis puluinari plumis anserinis factis, igniq; calefacto uas inuoluitur, reponiturq; in arca, ubi pernoctare sinitur. Sic enim conseruato calore dilutum omnẽ facultatem in se recipit. Sunt præterea, qui uindemiæ tempore Senæ folia in mustum conijciant, uinum inde conficiantes, quod alii delectoriam uin obtinet. Educit Sena per inferna (ut Mesues testatur) bilem tum atram, tum flauam, & (ut Actuarius ait) non bilem tantum, sed etiam pituitam: quod sanè experientia comprobatur. Mundat Sena cerebrum, cor, tecur, lienem, pulmonem, & omnes corporis sensus, confertq; omnibus eorum incommodis. Viscerum obstructions aperit, auget iuuentutem, seniumq; retardat, & animi hilaritatem affert. Folia in capitiis perfusionibus utiliter decoquuntur, præsertim addita anthemide. Roborat enim hoc modo cerebrum, neruos, oculorum actem, & auditoriam facultatem. Optima demum in uniuersum est medicina morbis omnibus diuturnis, & melancholicis. Quamobrem Serapio, Sena, inquit, mirificè prodest delirio, amentiæ, scissuris totius corporis, resolutioni neruorum, phthiriasi, cephalalgia, scabiei, pustulis, pruritu, & epilepsia. Cor etiam roborat, si tamen ijs potissimum cõmiscatur medicamentis, quæ ipsum maxime confirmant, ueluti uiola. Planta, quæ Græcis δελφίνιον, Latinis quoque Delphinium appellatur: Italis, Delphinio. Quæ uerò posterioribus Græcis σένα, Latinis item Sena uocatur: Arabibus, Sene: Italis, Sena: Germanis, Senet: Hispanis, Sen de Alexandria.

Πυρέθρον. PYRETHRVM.

CAP. LXXI.

Pyrethri con
sideratio.

Pyrethri ui
res ex Gal.

Nomina.

PYRETHRVM Romani saliuarem uocant. Folia, caulemque emittit, ut daucum syluestre, & sceniculum: umbellamq; anethi, circinata rotunditatis. radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitam elicit: ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur: mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, peruncto ex oleo corpore: diuturnis horroribus efficax. contra perfrictiones membrorum, resolutionesque eximie conducit.

PYRETHRI radix officinis omnibus est nota, in frequẽtiq; usu habetur, præsertim in dentium cruciatibus. Nascitur Pyrethrum in quibusdam quidem Italiæ montibus, sed non adeo acre, ut quod ex Orientalibus regionibus Venetias aduehitur. Huius plantas uidi primum ego in Basano Tirolensium emporio in hortulo quodam Blasij Schuicher medici in simplicium facultate peritissimi, quæ folijs, caule, radiceq; nullis discrepantibus notis Dioscoridis Pyrethrum referebant. Veruntamen non illis erant umbellæ anetho similes, quales Pyrethro reddidit Dioscorides, sed potius flores anthemidis modo spectabantur. id quod etiam testatur Ruellius de Pyrethro, quod in Gallia provenit. Ex quo facile adductus sum, ut suspicandum putem, aut hoc in loco Dioscoridis codicem librariorum negligentia deprauatum esse, aut plura Pyrethri genera reperiri. Ceterum sunt ex rei herbariæ prudentibus, qui nouum quoddam Pyrethrum ostendat, passim serè in pratis, ac incultis nascens, folijs hortensi pastinacæ proximis. Cuius radix etsi primo statim gustu acris non sentitur; postea tamen cum diutius manditur, tum linguam, tum fauces sua feruenti acrimonia mordet, ac quodammodo incendit.

Sed tamen huius acrimonia non est (nisi fallatur gustus) cum legitimi Pyrethri sapore comparanda: quippe qui & amarior, & multo acrior, & feruentior percipiatur. Pyrethri meminit Galenus lib. viii. simplicium med. ubi eius uires ijs descripsit uerbis. Pyrethri radice potissimè utimur, causticam, urentemue facultatem obtinente: qua utique etiam dentium refrigeratorum dolores lenit: & ad rigores ante periodum cum oleo confricatur. Ad hæc stupidos quoq; quos uάρνωδεis uocant, & resolutos adiuuat. Πυρέθρον sic Græcè, Latine uerò Pyrethrum, & Saliuaris herba uocatur: Arabicè, Macharcaraba, seu Hacharcharba: Italicè, Pirethro: Germanicè, Bertram: Hispanicè, Pelitre: Gallicè, Pyrethre.

Ροσμάρις. ROSMARINVM.

CAP. LXXII.

Duo Rosmarini genera. Vnum fecundum, frugiferumque, cuius semen cachrys uocatur. Folia sceniculi habet, crassiora, & latiora, in rotæ speciem, humi sparsa, iucundè olentia: caulem cubitali altitudine, aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine umbellam, in qua semen copiosum,

ROSMARINVM.

ROSMARINVM CORONARIVM.

piofum, candidum, sphondylion simile, rotundum, angulosum, acre, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino confimile, fermen ferens latum, nigrum, uti sphondylion, odoratum, minime exurens: radice foris, nigra, intus si frangatur, alba. Verùm id quod sterile dicitur, illorum planè similitudinem refert: sed neque caulem, neque florem, neque semen promit. Nascitur in saxosis, & asperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluvia sistit: fedis inflammationes, & condylomata mitigat: concoquit strumas, & abscessus, qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cum melle ulcera purgant: torminibus medentur cum uino potæ, & contra serpentium morsus conueniunt: menses, & urinas cient: ueteres tumores illitu discutunt. Tam radices, quàm herbæ succus, adiecto melle, illitus oculorum aciem exacuit. Potum semen ad eadem pollet: si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est, regio morbo laborantibus cum uino, & pipere datur: sudores mouet, cum oleo perunctum: ruptis, & conuulsis prodest. podagris, cum loliacea farina, & aceto tritum, illinitur: purgat uirilignes, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potionibus utendum, eius quidem quod cachryn non ferat: quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cum erica nasci, folijs lactuæ syluestris amaræ asperioribus, candidioribusque, radice breui, Theophrastus author est: potuque idipsum alterutra parte purgare. Cachrys uim habet excalfaciendi, & uehementer exiccandi. Quare abstergentibus medicamentis inferitur. contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut tertio die soluat.

Διβανotis στεφαναρικὴ. ROSMARINVM COROKARIVM.
C A P. L X X I I I.

ROSMARINVM, quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, supernè uirentia, grauiter odorata. Excalfactoria ui præditum est. Regium sanat morbum, si decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitatiōni se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, gleucinoque vnguento admisceri solet.

M 3 PRIMVM,

Rosmarino-
rum confid.

PRIMUM, ac summum Libanotidis, siue Rosmarini genus, quod mas appellant, sub duplici differentia à Dioscoridè representatum, aliquoties uidi Venetijs in horto amoenissimo Mæphei medici excellentissimi, nullis sanè deficientibus notis, quas illi Dioscorides assignauit. Idem quoque frequens satis nascitur in agro Goritienfi supra Salicium in monte Gargaro, in uia qua ad eadem diuæ Virgini sacram ascenditur. Verum alterum genus, quod foemina dicunt, hæcenus in Italia nusquam mihi uidere licuit, tametsi id inibi nasci non negauerim. Sed certè Cordum in suo dispensatorio hallucinatum crediderim: quippe qui existimauerit syluestrem Angelicam esse Libanotim. Porro Rosmarinum, quo (ut Dioscorides inquit) coronarij utuntur, nostras nimirum uulgare est, quod in hortis, ac uiridarijs passim, & in uineis alicubi plantatum conspicitur. Id in frequentiori usu est, notiusq; omnibus, quam ut de eo plura dici debeant. Cæterum uariat, mea quidem sententia, in Rosmarini descriptione Theophrastus, qui libro IX. cap. XII. de plantarum historia, de Rosmarinis hæc posteritatis memorie prodidit. Rosmarini genera, inquit, duo, alterum sterile, alterum fertile: & alterum tam fructu, quam folio utile, alterum tantum radice. Fructus cachrys uocatur. Fertile folium habet palustri apio simile, sed multò maius: caulem ad magnitudinem cubiti, aut maiorem: radicem magnam, crassam, candidam, & ueluti thus redolentem: fructum candidum, scabrum, oblongum. Nascitur potissimum solo squalido, atque saxoso. Radix medicamento ulcerum utilis, & mensibus pota in uino nigro austero. Fructus ad urinae stillicidia, & aures, & artem gemam, & ad oculorum morbum lippitudinem nuncupatum, & lactis ubertatem mulieribus facit. Sterile illud folio lactucæ amaræ constat, sed scabrius, candidioriq;: radice breui. Nascitur id quoq; prædicto solo (aliàs, ut Heramolans legendum censet, & hic à Dioscoride commonemur, ubi erica) letissimum. Radix partim superius, partim inferius purgat. Quod enim germen uersus consistit, superius purgat: quod terram uersus, inferius. Prohibet et uersibus interposita uermiculos noxios. Colligitur per niessum tritici. hæc Theophrastus. Libanotidis, siue Rosmarini tum historiam, tum facultates descripsit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Libanotides tres sunt, una sterilis, duæ fructum ferentes: omnes uerò eiusdem facultatis, emollientis, & digerentis. Succus tum radicis, tum herbe, mistus melli obtusam oculorum aciem ab humorum crassitudine curat. Porro eius libanotidis, quæ ad coronas est utilis, quam Romani rosmarinum nuncupant, decoctum, regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abstergentis, & incidentis facultatis participes sunt. hæc Galenus. Cæterum Cachrys non modò Rosmarini semen, significat; sed etiam quarundam arborum nucamenta, uel potius excrementa, quod nec fructus, nec flores proprie dici possint: quæ tamen ante fructus erumpunt, & decidunt, qualia uisuntur in corylo, cui sunt longo piperi similia, item in nucæ, ac quercu. Nisi inter hæc ueteres Græcos auctores aliquam nouisse differentiam sit iudicandum, quod apud plerosq; non cachrys, sed canchrys, pro Rosmarini semine scriptum reperitur. quæ tamen uoces hæcenus à recentioribus confundi inuenio. Planta, quæ Λιβανωτίς Græcis, Libanotis & Rosmarinum Latinis dicitur: Mauritanis, Xaier almerièm, Alpinalfach, & Cachola: Italis, Rosmarino. Quæ uerò Λιβανωτίς Σιφωναματινή Græcè, Rosmarinum coronarium Latine uocatur: Arabicè, Elkialgeber: Italicè, Rosmarino coronario: Germanicè, Rosmarin: Hispanicè, Romero: Gallicè, Rosmarin.

Rosmarini ui-
res ex Gal.

Cachrys
quid.

Nomina.

SPONDDYLIVM.

Sphondylii
consideratio.

Σφονδύλιον. SPHONDYLIVM.
CAP. LXXIII.

SPHONDYLIVM folia quadantenus platani, & panacis habet: caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius assurgentes: in quorum cacumine semen duplex, fœli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris: flores eius albi, aut pallentes: radice raphani, candida. Nascitur in palustribus, & aquis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. medetur iocineris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, vuluarum strangulationi: ueteranos suffitu reuocat. Cum oleo commodè infunditur capitibus phreneticorum, & lethargicorum, item capitis doloribus: cum ruta illitum, serpentina ulcera cohibet. Datur radix cõtra regium morbum, & iocineris uitia: circũra sa eadem, & iniecta callos fistularum derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentisque accommodatur. qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

RARA admodum sunt prata, uligine madentia, quæ inter alias complures herbas, innumeras quoq; Sphondylii plantas non habeant: eaq; præcipuè, quæ in montibus potius, quam in planitie uirent. In his sanè Sphondylium copiosum nascitur, folio platani, aut panacis: caule fœniculi, cubitali longitudinem excedente.

dente : in cuius cacumine umbella insidet , albis floribus referta : e quibus semen prodit , seseli non absimile , latius ta-

men , ac squamosum , sapore inuicundo , ut quod cimices ferme respiciat . Radicem profert albam , raphani emulam , gu-
stu non ingrato . Huius semine utuntur quidam seselis uice , quod alterum alterius effectus prestare existiment .
Porro Euchsus non uidetur satis Sphondylium nouisse , quod ipsum una cum Acantho depingat , uocetq; Acanthum
Germanicam . Cui facile imposuerunt officinae Germaniae , quae foliorum similitudine deceptae , pro Branca ursina
Sphondylium usurpant . Sphondylii facultates memoriae prodidit Galenus libro VIII . simplicium medicamento-
rum , sic inueniens . Sphondylii fructus acris , & secantis est facultatis . Itaque ad asthma , & conitiale morbum a-
ptum est medicamentum : prodest & regio morbo . Et radix nimirum adsimilis facultatis , ad eadem accommodatur .
Sed & insuper fistularum callos tollit : caeterum imponere eam oportet circumrasam . Porro floris etiam succus ad
diuturniora aurium ulcera conueniens reponitur . Quod Graeci σφονδύλιον , Latini similiter Sphondylium uo-
cant : Itali , Sphondilio .

Fuch. error.

Sphondylii
uires ex Gal.

Nomina.

Νόρθης . FERULA .

CAP. LXXV .

E VIRIDI Ferula medulla pota utilis est ad cru-
entas excreationes , caeliacosque : contra viperarum
morsus in uino datur : erumpentem naribus sanguinem
indita sistit . Semen potum torminosis auxiliatur : su-
dore ciet , uncto ex oleo corpore . Caules si edantur , ca-
pitis dolores faciunt : muria condiuntur . Ferula ita-
que caulem profert ternum saepe cubitorum : folia fen-
niculi , longè asperiora , & latiora . qua ab imo caule vul-
nerata sagapenum efficitur .

FERULA aestuosus nascitur locis : ideoq; nil mirum , quod
Apulia Ferularum sit maxime ferax . Quinetiam frequens pro-
uenit in Romano agro Tyrrheni maris contermino , praesertim
apud Centumcellas , & in uniuersis Hetruriae maritimis . E' qui-
bus prima tantum germinatione corculum quoddam pastores exi-
munt oui luteum induratum referes , quod sub cineribus assatum ,
prius tamen charta , aut linteo madefactis conuolutum , mox pi-
pere , & sale conspersum , non modo gustui gratissimus est cibus ;
sed etiam ad excitandam uenerem ualentiissimus . De Ferulis la-
tius differuit Theophrastus libro VI . cap. II . de plantarum his-
toria , ubi ita scribit . Ferulaceum genus in plures spargitur spe-
cies . Sed primum de eo , quod commune omnium constat , dicen-
dum est , scilicet de Ferula , atq; Ferulagine : seu idem genus am-
babus , differens magnitudine tantum : seu etiam alterum sit , ut
nonnulli putarunt . Ergo natura earum , quae conspici possit , con-
similis certe sentitur , praeterquam ratione magnitudinis . Ferula
enim grandis admodum surgit , Ferulago autem humilis . sed uni-
caules ambae , & geniculae sunt . Folia , & cauliculi quidam ,
geniculis erumpunt , ac alternatim exeunt folia : alternatim in-

Ferulae histo-
ria .

de insidiosa
uocatur

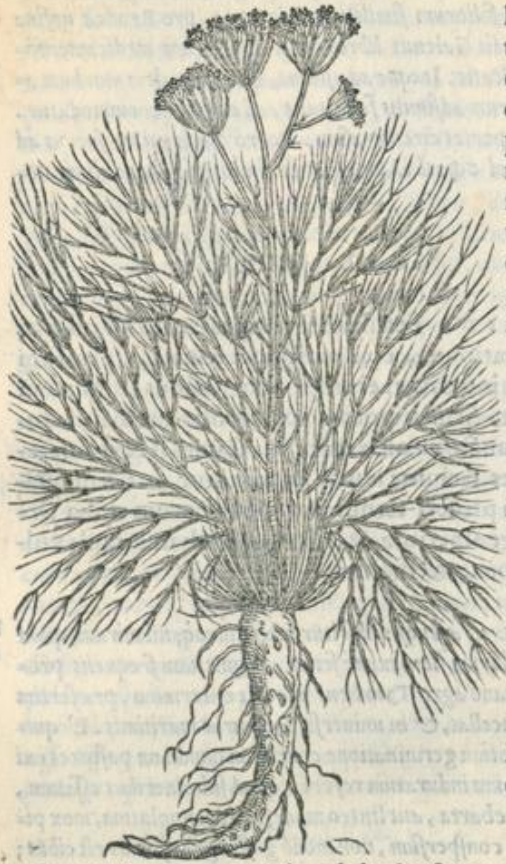
Ferulae uires
ex Galeno .

Nomina .

quam , quod non ex eadem parte geniculorum , sed permutatim , caulem magna ex parte amplexa , sicuti arundinea
proueniunt : nisi quod dextera haec magis , mollitiae , magnitudinisq; causa . Folium enim grande , molle , multifidum , ut
capillamenti modo fere inspicitur : maxima , quae terrae proxima sunt , & reliqua subinde ad portionem . Flos meli-
nus : semen obscurum , anetho simile , sed maius . Finditur cacumine , & in stipites quosdam haud magnos dispergitur :
quibus flos , semenq; insidet . nec flore , fructuue laterales caules carent , sed anethi modo ferunt . Annuo caule cons-
tat , & germinatio in uere primum foliorum , tum caulis , ut etiam in caeteris fieri solet . Radice alte descendit , ea-
demq; singulari innititur . Talis Ferula est . haec Theophrastus . Porro Ferulae (ut Plinius est author lib. X XIII .
cap. primo) astinis gratissima sunt in pabulo , caeteris uero iumentis praesentaneo ueneno . qua de causa id animal Li-
bero patri assignatur , cui & ferula . Natura Ferularum (ut idem Plinius libro XX . cap. XIII . testatur) murae-
nis infestissima est : tactae siquidem ea moriuntur . In insula quadam ex fortunatis nomine Morion , ferulas in arbor-
um amplitudinem grandescere , scripsere quidam . Apuli lignorum uice , quibus maxime carent , ferulis ad ignem us-
tuntur . Ferulae meminit Galenus libro VIII . simplicium medicamentorum , sic inueniens . Ferulae semen excalsa-
cit , & attenuat . At interna eius pars recentis adhuc , quod medullam uocant , adstringentem qualitatem partici-
pat . Cuius nomine sanguinem spuentibus , & coeliaci conuenit . Νορθης Graecis ea planta uocatur , quae Latinis
Ferula : Italis , Ferola : Hispanis , Cananbeia .

Φερυλάριος .

PEUCEDANVM caulem emittit tenuem, gracilentum, fœniculo similem: comam habet statim ab terra copiosam, spissamque: flore luteo: radice nigra, crassa, graui odore, succosa. gignitur in montibus opacis. Tœnera radix cultello conciditur, profluensque è plaga succus umbræ mandatur: in sole siquidem confestim euanesceit. Colligitur capite prius, & naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiat. Assatione radix inutilis fit. Tam lac, quàm succus radice, & caulibus extrahi solet, sicuti è mandragora: verùm inefficacior succo lacryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lacryma, thuris similitudine, caulibus, radicibusque adhaerens. Præfertur succus è Sardinia, & Samothrace, colore rufo, odore graui, feruens gustu. Ex aceto, & rosaceo illitum Peucedanum prodest lethargicis, phreneticis, vertiginosis, comitialibus, & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis. omnibus, in uniuersum, vitijs neruorum, ex oleo, & aceto illitum, prodest. Eius olfactu respirant vuluæ strangulatus, & ueternosi reuocantur. Incensum serpentes abigit. Aurium doloribus conuenienter ex rosaceo instillatur: ca uernis dentium inditum, mitigat dolorem, contra tussim efficacissimè ex ouo assumitur: suspirijs, torminibus, & inflationibus subuenit. Ventrem leniter emollit, lienem absumit, difficiles partus mirè adiuuat. Facit ad vesicæ cruciatus, & renum distentiones potum: vuluam aperit. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior: eius decoctum bibitur. Farina eius, sordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit: squamas ossium extrahit. In cerata, & calfacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem non senserit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amarissimus amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho resoluitur.

Peucedani cõsideratio.

QUONIAM nullis prorsus foliorum, ac seminis, & paucis admodum floris notis Peucedanum representauit Dioscorides, utpote plantam, quæ omnibus fortasse suo tempore notior erat, quàm ut longiorem descriptionem postularet; idcirco nobis quidem perdifficile esse iudico, decernere quòdnam genus herbæ hodie in medium afferri possit, quæ legitimum Peucedanum referat: præsertim cum Theophrastus, Plinius, Apuleius, ac antiquorum alij, qui simplicium historias descripserunt, plura, quod legerim, de Peucedano memoriæ non prodiderint. Veruntamen cum scribat Dioscorides, Peucedanum nasci statim à terra copiosa, ac spissa, hinc planè coniectandum uidetur, Dioscoridem ipsum innuere, quòd Peucedanum constet multis folijs, capillaribus, tenuibus, ac longis, fœniculi, aut anethi effigie. Huic coniecturæ illud etiam accedit, quòd cum Peucedanum, Dioscoridis testimonio, florem præferat melinum, siue luteum, non temerè credendum arbitror, hunc non in alio, quàm in umbella sustineri, cum omnes ferulaceæ stirpes, & quæ fœniculo, & anetho similes habentur, cuiusmodi sunt, quæ hoc in loco à Dioscoride recensentur, umbellas in caulium cacuminibus gignere conspiciantur, è quibus semen prodit fœniculi modo. Quòd si ita se res habet (ut equidem existimo) asserere non dubitauerim, me sæpenumero Peucedanum uidisse in Ananiensibus montibus, ubi huiusmodi plantæ frequentissima proueniunt, quæ non solum prædictis notis Peucedano adstriplantur; sed etiam radice, quam habent nigram, crassam, succi plenam, grauiusque olentem. In hac itaque sententia persistam, ut hanc herbam, quam etiam pictam damus, uerum Peucedanum putem, donec aliam naclius ero, quæ certioribus notis illud exprimat. Cæterum radices, quibus pro Peucedani radicibus uulgò officinæ utuntur, legitimas ementiuntur. nam præter id quòd exteriore parte non nigricent, nulla graueolentia, nullaque acri facultate sunt præditæ. Cuius uerò plantæ hæ sint radices, ego quidem proferre non possim: eas siquidem hæcenus non nisi siccas, & sine caule, ac folijs mihi uidere licuit. Prætulit Dioscorides Sardonium peucedanum, quod non magno quidem negotio ad nos aduehi posset, cum frequens, nec longa sit mercatoribus in Sardiniam nauigatio. Vnde seplasiarijs, si rerum legitimarum studio caperentur, facile Peucedani radices conueherentur. Peucedani meminit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, ubi de eius uiribus disserit in hunc modum. Peucedani radice quidem maxime, sed tamen etiam succo, & liquore utimur. Sunt autem hæc omnia eiusdem specie facultatis: sed ualentior succus, admodum excofaciens, & digerens. Quare affectibus omnibus circa neruos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone, & thorace ex crassitudine, & uiscositate humorum prouenientibus. Atque intrò quidem in corpus sumptus, sed tamen etiam

Peucedani uires ex Gal.

etiam olfactu prodest. Porro quod incidat, & extenuet, saepe etiam dentium perforatorum dolores cavitati impossitus protinus sedauit, quia uidelicet tenuium est partium, & excelsatorius. Quinetiam lienes induratos iuuat, neque incidendo, digerendo, atque extenuando crassos humores. Sed & radice ad haec uti licebit: quae & squamas eerrime ab ossibus detrahit, quia uidelicet ualide desiccet, minus tamen quam succus excelsfaciens. Et uiceribus malignis remedium est optimum arida illita: ipsa enim expurgat, carnem gignit, & ad cicatricem perducit. Excelsfacit quidem ordine secundo iam completo: desiccet uero tertio iam incipiente. Planta, quae πεννέδαρος Graece, Penecedanum Latine dicitur: Arabice, Harbatum: Italicè, Penecetano.

Nomina.

MELANTHIUM SATIUM.

MELANTHIUM SYLVESTRE.

Μελανθίου. GITH, SEV MELANTHIUM.

CAP. LXXVIII.

GITH exilibus surculis feuticat, saepe binos dodrantes excedens: folijs, ut senecionis minutis, sed multo tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercurfantibus intus membranis: quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Capituli doloribus illitum fronti, subuenit, discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex irino, & infusum naribus: tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresque uetustos, cum aceto illitum: circumscarificatos clauos excutit, cum uetere urina impositum. Dentium doloribus, cum aceto, & teda decoctum, & collutum prodest. teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. destillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo, & olfactum. Vrinam, & menstrua ciet, multis diebus sumptum, & lac extrahit: difficultatem spirandi cum uino potum, leuat: phalangiorum moribus ex aqua, drachmae pondere, haustum auxiliatur. Incenso serpentes fugantur. Tradunt latigijs epotum enecare.

GITH, quod Graeci Melanthium appellant, officinis Nigella uocatur. Legitimum folijs est minutim incis, ramulis tenuibus, capitulis in sionmitate oblongis: in quibus semen includitur nigrum, intercurfantibus membranis distinctum, acre, ac odoratum. Seritur in hortis, & uiridarijs, atq; etiam in alijs locis satum prouenit. Quod cum ante nos probe animaduertissent Hermolaus, & Ruellius, asseruerunt omnino hallucinari eos, qui putant eam stirpem legitimum Melanthium esse, quae inter segetes in aruis passim nascitur, folijs sive porri: caule proelongo, hirsutoq;: flore purpureo, rosae paruae effigie. Et recte, mea quidem sententia, iudicariunt: siquidem herba illa cum Dioscoridis historia quam maxime pugnat, utpote quae folijs, caule, ac floribus, nulla ex parte Melanthium referat. sicuti neque etiam semine. quod est nigrum Melanthij modo gignatur; non tamen gustui aliud repraesentat, quam amaritudinem simul

Melanthij cōfideratio.

simul

Braſauoli er-
ratum.

ſimul & aſperitatem. Hinc itaq; perſpicuum eſſe poteſt, Braſauolum, alioqui medicum clariffimum, in ſuo ſimpli-
cium uolumine Romæ excuſo manifeſte cæcutiuſſe. quippe qui affirmare non dubitauerit, illud uerum, legitimuſq;
eſſe Melanthium, quod in ſegetibus paſſim ſua ſponte naſci ſuperius diximus, quodq; uulgò Gittone à Ferrarienſibus
appellari ſcribit. Cuius error non ſolum prædictis rationibus; ſed ea quoq; herbæ appellatione facile deprehenditur,
quòd etiam ij, qui ita eam appellant, illegitimum eſſe Melanthium exiſtiment. Quandoquidem nil aliud Italis hoc no-
men Gittone denotare uideatur, quàm ſpurium Gith, quod ideo Githago, & pseudomelanthium uocari poteſt. quem-
admodum & id, quod rura Tridentina appellant ſormentone, nil aliud ſignificat, quàm ſpuriam tritici ſpeciem. Quod
etiam poſtea ipſe Braſauolus animaduerteret, noſtris fortaffe, aut aliorum commentarijs admonitus, ſuam reuocauit
ſententiam. Quare poſthac Braſauoli quoq; ſententia, ij damnandi erunt, qui in hac perſiſtent opinione. Iam igitur
conſtituamus licet, uerum Gith in hortis, & uiridarijs ſatum prouenire, in quibus frequentiffimum ſeritur in Germa-
nia. Ceterum eſt & ſylueſtre Melanthium, quod in Hetruria reperitur, hortenſi non admodum diſimile, capiti-
bus tamen grandioribus, & ſemine minus odorato. Ex quo quidem planè colligere poſſimus, PSEUDOMELAN-
THIUM ſponte inter ſegetes naſcens, quod uocant uulgò Gittone, cuius hic effigiem damus, nullo modo ſylueſtre Melanthium
eſſe. Sed longè minus id fuerit Lolium, ut apertiſſimè hallucina-
tus credidit Fuchſius, medicus alioqui peritiſſimus: cuius error à
nobis expoſus eſt libro ſecundo in lolij mentione. Porrò & illud
ſemen odoratum, ſubrubicuſq;, quod aliqui pro minori Cardamo-
mo perperam uſurpant. ſepaſtarijs Nigella citrina uocatum, Me-
lanthij genus eſt. quippe ipſa ſeminis forma, odor, ac ſapor nihil
prorſus à Melanthio diſcrepant. Verum ſi modo in aliquo diſidèt,
color eſt, qui in altero niger, in altero uerò ſubſtauiſſimus conſpicitur.
Quo fit (quod etiam ſuperius de Cumino diſſerentes diximus) ut
magno in errore uerſentur Monachi illi, qui in Meſuem commen-
tarios edidit, quòd præter rationem aſſerere ſint auſi, Nigellam
ſubſtauiſſimam, nil aliud eſſe, quàm Cuminum ſylueſtre primo generi à
Dioſcoride aſſignatum. Melanthij meminit Galenus libro VII.
ſimplicium medicamentorum, his uerbis. Melanthium excalfacit,
atque deſccat tertio ordine. Videtur etiam tenuium eſſe partium:
unde etiam deſtillationes ſanat, calidum in linteo admotum, atque
aſſiduò olfactum. Quinetiam ſi intro in corpus ſumatur, uel maxi-
mè ſtatuſ extinguit. Hinc conſtat eſſentia ipſum eſſe ſubtilis, &
ad unguem à caliditate elaboratè. Propterea ſane etiam amarum
eſt. Oſtenſum uerò in quarto horum uoluminum eſt, quòd cum ad
extremam tenuitatem, atque elaborationem terrena pertingit ſub-
ſtantia, amara proueniat qualitas. Itaq; mirum non eſt, ſi lum-
bricos interimat non eſum modò, ſed etiam foris uentri impoſitum.
Siquidem & id præſtare poſſe ſaporem amarum monſtratum eſt.
Neque ſane etiam mirandum, ſi lepras, clauos, myrmecias eiſciat,
ei præfertim, qui in ſuperioribus libris comprehenſorum haud eſt
immemor. Sic uerò etiam orthopnoeam iuuat, & menſes prouo-
cat, qui utique ob craſſitatem, aut uiſcoſitatem humorum retenti fue-
runt. In ſumma, ubi incifione, exterſione, deſiccatione, excal-
factione eſt opus, præſtantiffimum id remedium eſt. Melanthium quoque & Gith Latini
dicunt: Mauritanii, Xamin, Sunis, ſeu Sunizi: Itali, Melanthio: Germani, Schuuartz roemſch, & Schuuartz co-
riander: Hiſpani, Neguillia, & Alipiure: Galli, Pouelle, & Nielle.

Melanthium
ſylueſtre.
Pseudome-
lanthium.

PSEUDOMELANTHIO.

Melanthij ui-
res ex Gal.

Nomina.

factione eſt opus, præſtantiffimum id remedium eſt. Melanthium quoque & Gith Latini
dicunt: Mauritanii, Xamin, Sunis, ſeu Sunizi: Itali, Melanthio: Germani, Schuuartz roemſch, & Schuuartz co-
riander: Hiſpani, Neguillia, & Alipiure: Galli, Pouelle, & Nielle.

ΣΙΛΦΙΟΥ. LASERPITIVM.

CAP. LXXVIII.

LASERPITIVM in Syria, Armenia, Media, & Libya naſcitur: caule ferulaceo, quem ma-
ſpetum uocant: folijs apio ſimilibus: lato ſemine. Radix excalfacit, in cibis ægrè concoquitur,
uexicæ noxia. Sugillatis illita cum oleo, & ſtrumis, ac tuberculis cum cerato, medetur: iſchiadicis
conuenit cum irino, aut cyprino cerato: excrescentibus circa ſedem tollendis illinitur, cum puta-
mine mali punici, & aceto decocta. Venenis pota reſiſtit: os commendat, cibis, aut ſali permiſta.

Laſer è radice, atque caule ſcarificatis colligitur. Præfertur autem rufum, translucens, myrrhæ æ-
mulum, nõ porraceum, odore ualens, ſuaui guſtu, quod dilutum facilè albefcit. Cyrenaicum ſi quis
deguſtauerit, humorem toto corpore ciet: blandiſſimo odore, adè ut ne os quidem guſtanti niſi pau-
lulum ſpiret. Medicum, & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uiroſum reddunt odorem. La-
ſer omne antequàm ſicceſcat, adulteratur ſagapeno, aut fabæ lomento. quod maleficium deprehen-
ditur guſtu, odore, uiſu, & dilutione. Caulem aliqui ſilphion, radicem magudarin, & folia maſpe-
ton uocauerunt. Efficaciſſimum laſer, mox folia, poſtremò caulis. Acrem uim habet, inflationes fa-
cit:

cit: perunctas cum aceto, pipere, & uino alopecias sanat, oculorum aciem exacuit: & incipientes suffusiones, illitum cum melle, dissipat: cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circumligatur, aut cum hyssopo, & ficis coctis in posca, os colluitur. ijs prodest, quos bestia in rabiem efferata momorderit, vulneribus immisum. Valet aduersus venena telorum, & animalia omnia, quæ uirus ei aculantur, potum, aut illitum: scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. gangrænis præcoërcitis immittitur: & cum ruta, nitro, & melle, vel per se carbunculis. Clauos, callosque prius circumrafos uellit, cerato, aut aridorum ficuum carne præmollitum. Recentes lichenas ex aceto sanatur. extuberantia cum forhice extrahit. Veteribus faucium scabritijs opitulatur: grauem, subitoq; irraucescentem uocem, dilutum aqua, forbitione confestim expedit: uiam illitum cum melle reprimat: anginis ex aqua mulsa utilissimè gargarizatur. Vescentes lætiore colore mangonizat: tussi commodè in forbili ouo datur, & pleuriticis in forbitionibus: in fellis suffusione, & aqua inter cutem, cū aridis ficis. Horrores discutit cum uino, pipere, & thure potum. neruorū contractionibus, opisthotonicisque datur oboli pondere deuorandum. hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. Ad lac intus coagulatum bibitur: comitialibus ex aceto mulso proficit: menses ciet, cum pipere, & myrrha potum: cæliacos adiuuat, in acino uix sumptum: cum lixiuio autem potui datum, repente conuulsis, ruptisque prodest. ad potiones resoluitur amygdalis amaris, aut ruta, aut calido pane. Foliorum sicco eadem præstantur, sed multò inefficacius. Cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maximè cū uox retunditur. Eo cum lactucis utuntur, exitque in uicem erucae.

10 Fertur & altera magudaris in Libya nasci, radix laserpitio similis, sed minus crassa, acris, & fungosa, ex qua non profluit succus. Eiusdem cum laserpitio facultatis.

CREDIDIMVS iandudum Laserpitij lacrymam nihil aliud esse, quàm illud iucundi ac suauis odoris gummi, quod pharmacopœis atq; unguentarijs Belzoinum nominatur. Neque certè hætenus præter rationem in ea perstitimus opinione. nam cum id mihi deprehenderetur odoratum, rufum foris, intus candidum, translucens, & quod dilutum albesceret, non poteram non adduci, ut crederem hoc esse legitimum Laser. Huc illud quoq; accedebat, quod complures erant uiri docti & rei medicæ studiosi, qui idem mecum sentiebant. Verum cum postea cœpisssem Laserpitij ac Laseris historiam diligentius examinare, atq; plura ex Strabone, Theophrasto, Dioscoride, Galeno, & Plinio collegissem, quæ priori nostræ opinioni aperte aduersari uidebantur, facile in aliam deductus sum sententiam. etenim sic animum induxi meum, ut malim ueritati cedere, quàm pertinaciter (quod multi faciunt) falsa tueri. Strabo itaq; libro ultimo Geographiæ testatur, Silphium suo usq; tempore Cyrenis defecisse, his uerbis. Cyrenis finitima est regio, quæ Silphium gignit, & Cyrenaicum succum, quem Silphium posterius effert. Id propemodum defecit, cum aliquando barbari odio quodam ingruissent, ac radices eius penè omnes eruisent. Fuerunt hi Nomades uiri. hæc ille. At Plinius Cyrenaici succi defectum non in barbaros ut Strabo, sed in publicanos quosdam refert lib. xix. cap. iiii. ubi de eo ita scribit. Ab his proximum dicitur auctoritate clarissimum Laserpitium, quod Græci silphion uocant, in Cyrenaica provincia repertum: cuius succum uocant Laser, magnificum in usu, medicamentisq; & ad pondus argentei denarij pensum. Multis iam annis in ea terra non inuenitur, quoniam publicani, qui pasqua conducunt, maius ita lucrum sentientes depopulantur pecorum pabulo. Vnus autem e aulis nostra repertus memoria, Neroni principi missus est. hætenus Plinius. Huic uerò cum Theophrasto fermè conuenit, quod hic scribat pecus silphio purgari, pinguescereq; uehementer, & carnes mirabilem in modum suauis reddi. Cùm igitur Strabonis & Plinij testimonio constet, Silphium Cyrenis eorum usq; ætate defecisse, neque inibi inueniri, nil mirum uideri debet, si nostra etiam tempestate defecerit, atque nullum iam ad nos aduehatur, quod legitimum dici possit. Quare id gummis, quod seplasia Belzoinum dicunt, meo quidem iudicio, uerum silphij liquorem mentietur potius quàm sit. Sed his illud quoque addamus, quod Strabo auctor est, Silphium adeo Cyrenensibus olim custodibus fuisse asseruatum, ut inde alio deferri non potuisset, nisi clam à mercatoribus, qui uinum asportabant. Plinius item Silphium ad pondus argenti pendi solitum tradit. quin & tantum fuisse à Cæsare, ut illud inter aurum argentumq; protulerit ex ærario. Ex quibus omnibus haud infirmum argumentum sumi potest, quod Belzoinum nostrum non sit Silphij liquor. quandoquidem id quotidie copiosum importatur non solum in Italiam, sed in uniuersam ferè Europam. Ad hæc cū Dioscorides Cyrenaico succo uim acrem tribuat, atq; Galenus eundem & calidissimum, & maxime tenuium partium faciat, non equidem uideo, quomodo uulgarè Belzoinum possit legitimum Laser exprimere: quoniam illud nullam prorsus gustantibus acrimoniam relinquit. Præterea ualidi cortices, qui plerunq; Belzoino implicati reperiuntur, arguunt id arboris magnæ potius, quàm ferulacæ plantæ lacrymam esse. Quod etiam nuper retulit mihi quidam medicus Cyprius, qui Belzoinum nostrum in Cypro ex arbore satis procerâ manare affirmauit: ubi tamè Silphium nasci qui memoriæ prodiderit, hætenus inueni neminem. quemadmodum neque in Ionia, neque in Peloponneso id gigni, sed prope Cyrenas tantum, literis mandauit Hippocrates. Atqui illud nobis obijciat aliquis, quod Laserpitium non modò in Cyrenensium agro quondam prouenerit; sed etiam (ut scribunt Theophrastus, Dioscorides, & Plinius) in Perside, Media, Syria, & Parnaso monte: & quod ob id ad nos aduehi possit. Nos huic ita facile respondebimus, quod Silphij illius liquor ad nos adferatur quidem, sed qui fetidus sit, uirosiq; odoris: atq; cum esse dixerim, quem officinæ medicorum Assam fetidam uocant. Namq; Laser (ut Dioscorides testatur) Medicum, & Syriacum minus uiribus ualet, & magis uirosam reddit odorem. quin etiam, eodem teste, Laser omne antequàm sic esseat, adulteratur sagapeno, aut fabæ lomèto. id quod post ipsum scriptis tradidit Plinius libro superius citato. Quocirca mihi quidem uidetur non temerè colligendum esse, quod præstantissimè Laser,

Laserpitij seu Laseris consideratio.

in silphio

animos

Opinio quorundam ex-
ploſa.

Laſerpitiſ hiſ-
toria ex The-
ophrasto.

ubi iniquitas
- non videtur
- ostenditur

Laſerpitiſ ui-
res ex Gal.

Nomina.

Laſer, quale Cyrenaicum habebatur, à nobis omnino deſideretur. Ceterum quid ueteribus fuerit gummi illud ele-
gantiffimum, quod Belzoinum appellant, mihi haecenus incompertum eſt. In qua certe re non poſſum eorum opinio-
ni ſubſcribere, qui id putant eſſe probatiſſimam myrrham. Haec ſiquidem, quae optima ſit (ut Dioſcorides inquit) praeter
alias notas eſſe debet undique concolor, quae conſtracta uenas unguium modo candidas & leues oſtendat, minutis
glebis, amara, & acris. quas tamen notas in Belzoino haudquaquam reperies. Nam etſi undique maculis conſperga-
tur, tamen fractas amygdalas repraeſentat magis, quam unguium quorumuis imaginem. Quin & maculae illae tam in-
teriores, quam exteriores partes obſident, adeo ut Belzoini gleba nihil aliud referat, quam delibratarum amygdala-
rum aceruum, copioſo melle exceptum. Adde inſuper, quod niſquam, quantum equidem inueniſſem, memorie pro-
ditum eſt, myrrham in Cypro & Syria ſuis e plantis emanare, ſed in Arabia duntaxat (ut perhibent Theophrastus,
Dioſcorides, & Plinius) iſis in ſyluis, in quibus ibi etiam prouenit. quanquam Plinius myrrham quandam ex India
adferri tradit, quae omnibus myrrhae generibus deterior eſt. Sed quoniam non inueniſſem, quamuis longam, de La-
ſerpitio hiſtoriam tradidit Theophrastus lib. vi. cap. lxxi. de plantarum hiſtoria. ideo eius uerba hic ſubiſciam. De La-
ſerpitio, inquit, nunc indicandum eſt. Laſerpitio radix multa, craſſa; caulis quantus ferule, & craſſitudine ſere
proximus: folium, quod maſpetum uocant, apio ſimile eſt: ſemen latum, foliaceum, quale quod folium appellatur: cau-
lis annuus, ſicut ferula. Ergo uere inuenite maſpetum hoc exit, & pecus eo purgatur, pingueſcit; uehementer, &
carnes mirabilem in modum ſuaues redduntur. Poſthac caulem edidit hominum cibo idoneum omnibus modis, elixum,
aſſumq; corpora eo quoque purgari ſerunt, quadraginta diebus. Succus capitur duplex, alter ex caule, alter ex ra-
dice: quae de cauſa alterum ſcaparium, alterum radicarium uocant. Radix nigro cortice tegitur, eumq; detrahente ſo-
lent. Sunt ueluti certa menſurae cadendae radicis, quibus quantum conferre putetur ad futuram cauſam reſeruan-
tes, reliquum abſcindunt. Nec enim de uide, neq; plus conſtituto cadere licet: corrumpitur enim, putreſcitq; ſi diu
manſit. Praeparant id, conſciuntq; in Pyraeum portum, aduectum hoc modo. Cum in uaſis coniecerint, ſarumq;
admiſuerint, quatiunt longo ſpatio temporis: hinc etiam colorem caueſcit, & conditum iam incorruptum perdurat.
Praeparatio, cauſa; ita ſe habet. Locum Aegyptiae amplum occupat, ampliorem, quam quatuor ſtadiorum millia in
hortis Heſperidum ſerunt: Sed maiorem partem colligi apud Syrtis. Peculiare huius culta fugere loca proditur:
quamobrem, ſi colatur miſceatq; ſolum, deuiat, atque omnino degenerat: utpote natura culturae aſpernans, feroci-
tatisq; conſtans uernaculum. Cyrenenſes annis ſeptem prius, quam ipſi urbem habitarent, Laſerpitium exiſtiſſe aſ-
firmant. Habitant uero annos maxime trecentos uſque ad Simonide Athenienſis uicem. Hanc in medio extuberare in caput, quod ſubline pe-
nitus extat, ut ſere ſuper terram eſſe appareat. Unde primum quod lac appellant, erumpit: dein caulis aſſurgit, ex
quo magydaris, & quod folium dicitur, exeunt. Folium id ſemen eſt, quod cum aſter ingenuus poſt canaliculam ſtaue-
rit, diſcutitur: atque ita Laſerpitium naſcitur, eodemq; anno radix conſumatur, & caulis. Sed hoc haud quicquam
peculiare notetur: nam alijs quoque idem tribuitur. ni dixeris, quod diſcuſſum id protinus naſci poteſt, ortum pecu-
liarem ſortiri, ſupra dictisq; propterea diuerſum accipi poſſe. Ad haec circumfodiendum id annuum cenſent. Nam ſi
relinquatur ſemen omne, caulemq; totum proferri, & deteriora tam haec, quam radicem reddi exiſtimant: deſiſſa au-
tem fieri meliora, ſcilicet ſolo ſubacta, beneq; glutu. Sed huius contrarium illi uolunt, qui culta recuſare id inquit.
Mandi quoque radices in aceto recens decimas reſerunt. Folium colore aurum emulatur. Contrarium etiam, quod pe-
cora folio eſitato purgari minime indicant. Nam & uere, & hyeme, pecus ad montem dimitti aſſerunt: eibus non
ſolum hoc; ſed etiam altero quodam abrotono ſimili adminiſtratur. Vm ambo calefactoriam ſortiri plane uidentur,
& purgare quidem nequaquam ualere: exiccare autem, & concoquere uicere poſſe. Quod ſi qua pecus aegreſcens,
aut alias minus bene ſe habens ingreſſa ſit, mox eam ſanari, aut emori aiunt, ſed magna ex parte poſſe ſeruari. Haec
igitur uero tandem ſint modo, quaerendum. Quod uero Magydarim uocant, nimirum à Laſerpitio diſſert: tenerius
enim, minusq; uehemens, & ſine Laſere eſt. nec non & aſpectu manifeſta experto homini conſtat. Naſcitur in Sy-
ria: nam apud Cyrenam, & monte Parnaſo large prouenire eandem aſſerunt. Sed quidam Laſerpitium id appel-
lant. An culta id quoq; modo Laſerpitiſ fugiat, quaerendum. Quin & ſi quid ſimile, aut proximum habeat, ad folij,
caulisq; rationem, & ſi quam ullo pacto emitat lacrymam, id inueſtigandum. Ergo naturam ſerulaceam, hiſce con-
templari oportet. haec Theophrastus. Meminit Galenus Laſerpitiſ libro viii. ſimplicium medicamentorum, ſic
inquiens. Laſerpitiſ ſuccus calidiſſimus eſt. Verum enim uero & folia, & caulis, & radix ſat ſtrenue excalſaciunt.
Sed omnia ſtatulentae magis eſſentiae ſunt, ac proinde concoctu difficilia. Foris tamen impoſita corpori efficaciora, et
omnium potiſſimum ſuccus, admodum trahentem facultatem poſidens. Attamen & excreſcentiae amolendi, & li-
quandi uim quandam propter praedictam eius temperiem obtinet. Laſeris quoque mentionem ſcit, idem Galenus li-
bro citato, ſed antea ſeorſum, & ſub abſoluto οὐδὲν, hoc eſt, ſucci titulo, ita ſcribens. Opus, ſiue ſuccus Cyrenaicus
quidem omnium & calidiſſimus, & maxime tenuium partium eſt: ac proinde omnium maxime diſciuit. quanquam ſa-
ne & reliqui admodum calidi ſunt, & ſpirituoſi: ſiquidem plurima eorum pars eſſentiae aëriae eſt, & ignea. Porro
complures habentur ſucci: quauis nanque radice incifa, aut caule, quod ex ſeſione craſſum, ac lentum eſſluit, ſuc-
cus eſt. Ceterum ſpecialius, & uelut per excellentiam quandam Cyrenaicum ita nuncupant, & Medicum, & Syria-
cum. Planta, quae Graecis οὐλίφου, Latinis Laſerpitiſ appellatur: Mauritaniſ, Silſion: Italis, Laſerpitio.
Eius caulis μάσπετον Graecis dicitur: Arabibus, Maſcaſtes. Folia uero quandoque μάσπετα Graecè dicuntur:
Arabice, Anuiden, & Maſcaſten. Liquor ſeu lacryma Graecis λάσπετος, Latinis Laſer nominatur. Radix μάγυ-
δαρις Graecis uocatur.

SAGAPENVM ferulaceæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter laser, & galbanum redolens, gustu acri. Prodest laterum, & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis, & ruptis. crassam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opisthotonicis, lienosis: item contra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus in potu. In unguenta probè admittitur. menses pel- lit, sed scetum exanimat, cum hydromelite potum. Prodest ex uino haustum, serpentium ictibus. olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat: oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebe- tudines, suffusionesque detergit. Resoluitur ut laser, ruta, aqua, & amaris amygdalis, aut melle, aut calido pane.

SAGAPENVM officinæ interpolato uocabulo Serapinum appellant. Ceterum etsi eius adulterati frequen-
 20 tior, & communis ferè sit usus: tamen Venetijs præstantissimum quoque uenditur, idque illi præcipuè comparant sepla-
 siarijs, qui honorem diuitijs anteponunt. Ferulaceas plantas, è quibus Sagapeni lacryma emanat, etiam in Apulia na-
 sci auctor est Musa Ferrariensis. Ad quod equidem hætenus compertum non habeo. Ex orientalibus siquidem regio-
 nibus allatum, ut constat, cæteris præstat. Arabicæ familiæ auctores inter deiectionia medicamenta Sagapenum refe-
 runt: quanquam ea Sagapeni facultas, quantum extat, à Græcis silentio prætermissa est. Sagapenum itaque (ut
 30 Mesues tradit) crassos, lentosque humores deiecit, crassamque pituitam, & aquam intercutem educit. Porro facultate
 quidem propria cerebrum mundificat, ac neruos, crassaque ab his excrementa detrahit. Confert item eorum morbis fi-
 gidis, nempe doloribus capitis diuturnis, hemieranijs, comitialibus, uertigini, paralyssi, orisque distentioni. Pectus ua-
 lentissime expurgat, eiusque ac etiam lateris dolores tollit, præsertim si bibatur ex helenij, aut rutæ decocto. Foris em-
 plastri modo impositum, aut intus assumptum tussi diuturna uexatis, ac difficulter spirantibus, opem maximam fert.
 Aqua intercute laborantibus singulare remedium est, si tamen flauis myrobalanis duplicato pondere additis exhi-
 beatur. Discutit compaginum duritiam emplastri modo impositum, addito aceto, & capparum succo. Rutæ succo, et
 auium rapacium felle diutius maceratum, & in collyrijs additum, oculorum caligines disiecit, aquamque in eos defluen-
 tem cohibet. Palpebrarum item hordeolos uocatos sanat, si cum aceto superponatur. Articulorum compaginibus quo-
 modolibet admotum, dolores eorum mirificè sedat: quippe quoniam ualentissime humorum lentores in his cruciatus
 30 excitantes radicitus euellit, etiam si in coxendicum aliarumque partium remotis, profundisque locis ij delitescant. Po-
 tum, aut clysteribus inditum coli doloribus à frigiditate, ac flatibus prouenientibus maxime auxiliatur. Menses cit,
 sed scetum interficit, tam haustum, quam suppositum: contra uteri dolores, strangulatusque prodest. Ventriculo ta-
 men officit: uerum noxa corrigitur lentiscina resina, & Indica nardo. Sagapeni meminit Galenus lib. VIII. sim-
 plicium medicamentorum, ubi de eius uiribus differit ijs uerbis. Sagapenum liquor est calidus, & tenuium partium, si-
 cut & alij liquores. Sed & absterisionem quandam possidet, qua oculorum cicatrices expurgat, atque extenuat. Quin
 & suffusionibus, & hebetudinibus oculorum, quæ ob humorum proueniunt crassitiem, non malum est medicamentum.
 Porro planta ipsa, ex qua prouenit, ferula asinilis, imbecilla, & inutilis est. Sanè ipsa primum Sagapenum appella-
 tur. At liquor eius abusuè hoc nomen obinet, ceu alia quoque, multa ex nominis defectu per abusum nuncupamus. Per-
 40 frictius namque foret ipsum cognominare non Sagapenum, sed Sagapeni succum. Id σαγαπέννον Græcis dicitur,
 quod Latinis etiam Sagapenum: Arabibus, Sachabenigi, siue Seehbinegi: Seplastarijs, pariter & Hispanis, Sera-
 pino: Italis, Sagapeno.

Sagapeni con-
sideratio.

Sagapeni ui-
res ex Mesue.

Sagapeni ui-
res ex Gal.

Nomina.

EUPHORBIVM Libyca arbor est, ferulæ speciem habens, quæ in Tmolo iuxta Mauritaniam inuenitur. Ea acerrimo succo turget. Cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillos uen- tres elutos, arbori circumligant, & eminus caulem contis incidunt, confestimque è plaga, perinde at- que uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, uulnus ei aculatur. Duo succi genera: vnum orobi magnitudine, sarcocollæ modo emicat: alterum in uen- triculis concrefcit, atque uitreum spectatur. Eligendum est translucens, & acre. Euphorbium adul- teratur sarcocollæ, & glutini mistione. Sed difficile quidem experimentum: quippe cum leui gustu, os accensum diu detineat, adeo ut quicquid ori objiciatur, planè euphorbium respiciat. Eius inuètio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. potus tota die exurit: quare melli, collyrijsque pro acrimoniæ ratione admisceri debet. Coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. Squamas ofsium eadem die eximit: uerum eo utentes, necesse est linamen- tis, aut ceratis communi corpus, quo ossa conuestiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percuf- sos à serpente nihil molesti passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundatur, uul- nusque postea consuatur.

NON equidem dubitandum censeo, quin illud legitimum sit Euphorbium, quo passim officinæ utuntur, cum tam gustu, quam olfactu acerrimum deprehendatur: ob cuius uolentissimam acrimoniam nunquam, nisi inuito animo, à se-
 N
 50 plastarijs

Euphorbij cõ-
sideratio.

plasterijs tunditur. Quandoquidem tanetsi sibi nares, & os omni prorsus ingenio gossipio, & linteis aqua rosarum madefactis muniunt; tanta tamē est acrimoniæ uis tenuissima, ut omnibus unā cum aëre penetratis munimentis, in eorum tandem perueniat nares, ubi molestissimum excitat ardorem, qui non facile tollitur: quanquam etiam medicamentis admodum refrigerantibus succuratur. Quo fit, ut solertissimi pharmacopole baiulis, ac alijs uictum querentibus hominibus id muneris obeundum tradant: interim tamen certō sciunt, non absq; conuitijs, & maledictis opus hoc ab illis peragi posse. Quamobrem mirum sanē non fuerit, si qui ab arbore recentem colligunt, eximum acrimoniæ feruorem expauescentes, ē longinquo corticem feriant. Hanc plantam (ut Plinius quoq; testis est) adinuenit prinim Iuba Libyæ rex in monte Atlante ultra Herculis columnas, appellauitq; Euphorbiam medici sui nomine, & fratris Muse, à quo diuus Augustus fuit conseruatus. Euphorbio deiectoria inest facultas. cuius nusquam, quod equidem inuenierim, meminere Dioscorides, & Galenus: tanetsi eam minimē silentio inuoluerint Aëtius, & Actuarius, qui cordes de eo bis uerbis differuerunt. Euphorbium non modō pituitam trahit; sed etiam aquam, hancq; ualidius educit. Est autem acerrimum omnium, quæ ego nouerim, ardentissimumq;: propterea colicis, & uentrem frigidiorē habentibus datur. ceteros uehementer conturbat: sitim maximē ciet. Nonnihil ex odoratis seminibus ei est commiscendum. Modus triobolaris, ex aqua mulsā. Præstat tamen cum melle cocto ipsam in catapotia redigere. Id quod etiam Paulus annotauit libro septimo, ubi inter ea Euphorbium recensuit, quæ aquam, & pituitam deiciunt. Verim in simplici censu, Dioscoridem, Galenumq; secutus, de hac deiectoria facultate ipse quoq; nihil memoriæ prodidit. Ceterum inter Arabes Mesues fufius Euphorbij uires tradidit in soluentium medicinarum mentione, ubi ita, ad sensum saltem scribit. Euphorbium gummi est, quod usque adeo excafcacit, extenuatq;, ut in hoc cetera gummi genera præcellat. Excafcacit enim ordine quarto: quo fit, ut exulceret, ruborem, inflammationemq; inferat, penetret, & uiolenter abstergat. Euphorbium noxiū admodum est medicamentum, ita ut non sine labore, animi defectu, ac sudore frigido aluum deiciat. Iocineri ob id, uentriculoq; sua ingenti acrimonia magnam infert noxiam. Quapropter exhiberi minimē debet, nisi prius ijs commisceatur medicamentis, quæ acerrimam eius uim retundere ualeant. Extrahit potum à profundis corporis partibus tum crassam, tum lentam pituitam, mundatq; compaginum cavitates à crassis contumaci- busue excrementis, qua in re omnium ualentissimum est medicamentum. Nervos expurgat ab infarctis iandiu humoribus. Proficit ad hæc resolutis, conuulsis, stupidis, tremulis, orisq; distentionibus, & ceteris neruorum morbis à frigore abortis, si ex leucoij oleo leuigatum exterius inungatur. Iocineri, lieniq; inunctum, mirificè eorum dolores tollit à frigore, & flatu prouenientes. Sternutamenta ualentissimē ciet. Occipiti autem confricatum, ueternofos, obliuio- sosq; iuuat. Aquam intercutem facillimē extrahit duorum obolorum pondere potum. Sed drachmarum trium pon- dere haustum (ut Serapio, & Auicenna scriptum reliquerunt) potantem interficit, trium dierum spatio erosus ab eo intestinis, & uentriculo. Euphorbium, teste Mesue, quatuor edurat annis: neque eo prius utendum est, quā annum integrum consenuerit. nanq; recens ob ingentem acrimoniam reprobatur. Seruatur commodē milio, aut fabis, aut lentibus sepultum. Euphorbij facultates paucis perstrinxit Galenus lib. vii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Euphorbium causticæ, siue urentis, & tenuium partium facultatis est, alijs succis similiter. Et lib. ii. de compositione med. localium, cap. iiii. tradens curam hemieraniæ, idem de Euphorbio ita scribit. Porrō de euphorbij facultate iam mihi relatum est, quod citō exoluatur. quare in eiusmodi pharmaca non uetus conijcere oportet. Dictū etiam recens albidius esse: quod uerō inueteratum est, flauioris aut palidioris coloris reddi. Planta, quæ Græcis Ἐὐφὸρβιον, Latinis itē Euphorbium nominatur, quemadmodum succus eius: Mauritanis, Euforbion, seu Farbium: Italis, Euphorbio: Hispanis, Alforuam, Alforfion, & Euforuo: Gallis, Euphorbe.

Χαλβάν. GALBANVM.

CAP. LXXXI.

GALBANVM succus est nascentis in Syria ferulæ, quod nonnulli metopium uocant. Maximē laudatur cartilagosum, merum, thuris effigiem præbens, pingue, minimē lignosum, retinens nonnihil adiecti seminis, & ferulæ, graui odore, neque ualde humidum, neque nimis aridum. Adulteratur faba fresa, resina, & ammoniaco. Galbanum excafcacit, urit, extrahit, discutit: menses, ac partus trahit appositum, uel suffitum. Lentigines aceto, & nitro perunctas tollit. Deuoratur ad tussim ueterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. Aduersatur toxicis, potum cum uino, & myrrha: simili modo sumptum mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis: comitiales, & uulua strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitatur. Si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. Serpentes cum oleo, & sphondylo circumpositum, necat: dentium dolorem oblitū, aut cauernis inditum, mitigat. urinae difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amarissimæ amygdalis, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsæ: alijs meconio, ære uiso, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in feruentem aquam demittito. nanque cum liquefactum fuerit, eius sordes fluitabunt: quas hoc modo facile separabis. Mundo linteo, raroque alligatum in fictili, aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertoque uase in feruidam aquam demittito: sic enim syn- cerum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

Galbani con- fideratio.

QUANVIS legitimum, optimūq; Galbanum in pluribus Italiae locis, præsertimq; Venetijs uenale reperia- tur; id tamen, quo passim officinæ utuntur, nihil, uel sanē parum Galbanum refert, quod in laudatissimi genere à Dio- scoride representatur. Si quidem illud non modō ab impostoribus adulteratum est; sed etiam lignorum ferularumq; ramentis, lapidibus, ac alijs compluribus recrementis uitiatum. Querant itaq; probi seplasterij, quod optimum est: alij